

חק לישראל – פרשת בהעלותך יום א'

תורה – במדבר פרק ח'

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (א) וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרוֹ:

(ב) דִּבַּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶמְרַתְּ אֵלָיו בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת הַנִּזְרֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָרָה יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנִּזְרוֹת: (ב) דִּבַּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶמְרַתְּ אֵלָיו בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת הַנִּזְרֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָרָה יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנִּזְרוֹת: (ב) מִלֵּל עִם אֶהֱרֹן וְתִמְנַר לִיחַ בְּאֶדְלָקוּתְךָ יֵת בּוֹעִינְיָא לְקַבֵּל אִפִּי מִנְרַתָּא יְהוֹן מְנַהֲרִין שְׁבַעַת בּוֹעִינְיָא:

(ג) וַיַּעַשׂ בֵּן אֶהֱרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָרָה הָעֵלְיָה גִרְתִּיָּה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: (ג) וַיַּעַשׂ בֵּן אֶהֱרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָרָה הָעֵלְיָה גִרְתִּיָּה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: (ג) וְעַבְדֵּי בֶן אֶהֱרֹן לְקַבֵּל אִפִּי מִנְרַתָּא אֶדְלַק בּוֹעִינְיָא כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה:

(ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוָרָה מְקֻשָּׁה זָהָב עַד יִרְכָּה עַד פְּרַחָה מְקֻשָּׁה הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בֵּן עֵשָׂה אֶת הַמִּנְוָרָה: (ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוָרָה מְקֻשָּׁה זָהָב עַד יִרְכָּה עַד פְּרַחָה מְקֻשָּׁה הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בֵּן עֵשָׂה אֶת הַמִּנְוָרָה: (ד) וְדִין עוֹבְדֵי מִנְרַתָּא נְגִידָא זָהָב עַד שִׂידָה עַד שׁוֹשְׁנָה נְגִידָא הִיא כְּחֻזָּא דִּי אַחְזִי יְיָ יֵת מֹשֶׁה בֵּן עַבְדֵּי יֵת מִנְרַתָּא:

(ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ה) וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרוֹ:

(ו) קַח אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם: (ו) קַח אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם: (ו) קָרַב יֵת לְזָאִי מַגּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִתְרַפִּי יִתְהוֹן:

רש"י

(ג) ויעש בן אהרן – (ספרי) להגיד שצחו של אהרן שלא שינה:

(ד) וזה מעשה המנורה – (ספרי) שהראהו הקב"ה באצבע לפי שנתקפה בה לכך נאמר וזה: מקשה – בטו"ז צ"ל צ"ל לשון לא ללא נקשן (דניאל ה) עשת של ככר זהב היתה ומקיש בקורנס וחותר בכשיל לפשט איצריה כחוקון ולא נעשית איצרים איצרים ע"י חבור: עד ירכה עד פרח – ירכה היא השידה שעל הרגלים חלול כדרך מנורות כסף שלפני השירים: עד ירכה עד פרח – כלומר גופה של מנורה כולה וכל התלוי בה: עד ירכה – שהוא אבר גדול: עד פרח – שהוא מעשה דק שבה הכל מקשה ודרך עד לשמש בלשון זה כמו (שופטים טו) מגדיש ועד קמה ועד כרם זית: כמראה אשר הראה וגו' – כתבנית אשר הראה בהר כמו שנאמר (שמות כה) וראה ועשה כתבניתם וגו': כן עשה את

(ב) בהעלתך – למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים לפי שכשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה אז לעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שצטו אמר לו הקב"ה חייד שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות: בהעלתך – על שם שהלהב עולה כתוב בהלכתן לשון עליה שרריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה ועוד דרשו רבותינו מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב: אל מול פני המנורה – אל מול נר האמצעי שאינו בקנים אלא בגוף של מנורה: יאירו שבעת הנרות – ששה שעל ששת הקנים שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי ולמה כדי שלא יאמרו לאורה הוא כריך:

חק לישראל – פרשת בהעלותך יום א'

המנורה – מי שעשאה ומ"א ע"י הקצ"ה (ו) קח את הלויים – קחם כלזכרים חסריים חסריים נעשית מאליה: שתזכו להיות שמשים למקום:

נביא – זכריה ב' יד'-יז' פרק ג' א'-ב'

(יד) רָנִי וְשִׂמְחִי בַת צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בָא וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכְךָ נָא יְהוָה: (יד) בועי וחדרי כנשתא דציון ארי הא אנא מתגלי ואשרי שכנתי בגויך אמר יי:
(טו) וְנָלוּ גוֹיִם רַבִּים אֶל יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכְךָ וַיְדַעַתְּ כִּי יְהוָה עֲבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלַיְךָ: (טו) ויתוספון עממין סגיאין על עמיה דיי בעדנא ההיא ויהון קדמי לעם ואשרי שכנתי בגויך ותידעון ארי יי עבאות שלחני לאתנבאה עלך:
(טז) וְנָחַל יְהוָה אֶת יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל אֲדָמַת הַקֶּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם: (טז) ויחסין יי לדבית יהודה חולקהון על ארעא דקודשא ויתרעי עוד בירושלם:
(יז) הֲסָ כָּל בְּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נִעוֹד מִמְּעוֹן קִדְשׁוֹ: (יז) ספו כל רשיעיא מן קדם יי ארי אתגלי ממדור קודשיה:
(א) וַיִּדְאַנִּי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מִלְאָךְ יְהוָה וְהַשֹּׁטֵן עֹמֵד עַל יְמִינִי לְשֹׁטֵנוּ: (א) ואחזיני ית יהושע כהנא רבא קאים קדם מלאכא דיי וחטאה קאים על ימיניה לאסטנא ליה:
(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשֹּׁטֵן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשֹּׁטֵן וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבַּחַר בִּירוּשָׁלַם הֲלוֹא זֶה אֹד מִצֵּל מֵאֵשׁ: (ב) ואמר יי ליחטא יזיף יי בך יחטא ויזיף יי בך דאתרעי לאשראה שכנתיה בירושלם הלא דין אוד משיזיב מיקידא:

רש"י

(טו) ונלוו – ונתחזרו: (טו) ונחל ה' את יהודה – לנחלתו ולחלקו:
(יז) הס כל בשר – כל שאר העכו"ס. כי נעור – לשון הערה והקאה:
(א) לשטנו – להשטינו על שהיו בניו נשואות נשים נכריות כמו שכ' בספר עזרא וימצא מצני הכהנים אשר הושיבו נשים נכריות מצני יהושע בן יהואדק:

(ג) יגער ה' כך השטן – יגער הקצ"ה כך אתה השטן וחוזר ואומר ויגער ה' כך הוא הבחור צירושלים שלא תכנס לפניו לקטרג על הצליק הזה הלא ראוי הוא וזכה לכך שהולך מאש השכיפה. הלא זה אוד מוצל מאש – מפורש באגדת חלק (דף ג) שהושלך עם אחאב בן קוליה וחזירו לאור:

כתובים – תהילים פרק א' א'-ד'

(א) אֲשֶׁר־י אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבַדְרֹךְ חָטָאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לְצִיִּים לֹא יִשָּׁב: (א) טוביה דגבר דלא הליך במלכת רשיעין ובאורחת חיבין לא קם ובסיעת מממני לא אסתחר:
(ב) כִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה חָפְצוֹ וּבְתוֹרַתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וּלְיָלֵלָה: (ב) אלהן בנימוסא דיי רעותיה ובאוריתיה מרגן ימם ולייל:

חק לישראל – פרשת בהעלותך יום א'

- (ג) וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עַל פְּלָגֵי מַיִם אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעֵלְהוּ לֹא יָבוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַעֲלֶיחָ: (ג) ויהי כאילן חיי דנציב על טובי מוי די אנביה מבשל בעדניה ואטרפוי לא נתרון וכל לבלבוי דמלבלב מגרגר ומצלח:
- (ד) לֹא כֵן הַרְשָׁעִים כִּי אִם בְּמוֹץ אֲשֶׁר תִּדְפְּנוּ רוּחַ: (ד) לא מטול היכנא רשיעי אלהן כמוזא די תשקפניה עלעולא:
- (ה) עַל כֵּן לֹא יִקְמוּ רְשָׁעִים בְּמִשְׁפַּט וְחֲטָאִים בְּעֵדֶת צְדִיקִים: (ה) מטול היכנא לא יזכו רשיעי ביזמא רבא וחיבין בסיעת צדיקיא:
- (ו) כִּי יוֹדַע יְהוָה דְּרֹךְ צְדִיקִים וְדְרֹךְ רְשָׁעִים תֵּאבֹד: (ו) מטול דגלי קדם יי אורח צדיקיא ואורחתהון דרשיעי תהובד:

רש"י

- (א) אֲשֶׁר הָאִישׁ – בעשרה לשונות של זמר נאמר ספר זה, בנאח, בנגון, במזמור, בשיר, בהלל, בתפלה, בצרכה, בהולאה, באשרי, בהללויה, כנגד עשרה בני אדם שאמרוהו, אדם, מלכי לך, אברהם, משה, דוד, שלמה, אסף, ושלשה בני קרח, וחלוקין על ידותון י"א אדם היה כמו שכתוב בדברי הימים, וי"א אין ידותון שצספר זה אלא ע"ש הדתות והדינים של גזירות שעברו עליו ועל ישראל (אשרי האיש ליפלישמנ"ץ בלעז). אשוריו של איש ותהלותיו של אדם אלו הם אשר לא הלך כי מתוך שלל הלך לא עמד הא למדת שמושב הלצים מציאו לדי בטול תורה. ובתורתו יהגה – בתחלה היא נקראת תורת ה' ומשעמל בה היא נקראת תורתו. יהגה – כל לשון הגה בלב הוא כד"א (תהלים יט) והגיון
- לכי (ישעי' לג) לבך יהגה אימה, (משלי כד) כי שוד יהגה לבס:
- (ג) שחול – פלנדי"ץ בלעז. פלגי – ראויארו"ש בלעז. ועלהו לא יבול – אפילו הפסולת שבו לאורך היא שיחתן של תלמידי חכמים לאורך היא ורכיכה לימוד. לא יבול – לשון כמוש פלישטי"ר בלעז:
- (ד) כמוץ – לשון קש קומבל"א בלעז:
- (ה) על כן וגו' – דבוק הוא למקרא של אחריו:
- (ו) כי יודע ה' וגו' – לפי שהוא יודע דרך דיקים ולפניו הוא להכירה תמיד ודרך רשעים שנראה בעיניו ומעבירה מלפניו על כן לא תהא הקמת רגל לרשעים ליום הדין ולחטאים ליכתב בעדת דיקים:

משנה – שביעית פרק ג'

- (א) מֵאֵימָתִי מוֹצִיאִין זְבָלִים לְאֲשֵׁפֹתוֹת. מְשִׁיפְסְקוּ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְשִׁיבֵי שֶׁהַמֶּתוֹק. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, מְשִׁיבֵי שֶׁהַמֶּתוֹק: (א) מאימתי מוציאין זבלים לאשפות – דרך עובדי אדמה לכונו הזבל למקום אחד בשדה ועושה שם אשפה גדולה עד שהוא מפזרו בשדה לזבלה: משיפסקו עובדי עבירה – לעבוד את הארץ בשנה השביעית וקודם שיפסקו עובדי עבירה, אסור, שלא יאמרו מעובדי עבירה הוא, ולזבל שדהו הוא מוליא. ויש ספרים שכתוב בהם עובדי עבודה, והיא היא: משיבש
- המתוק – משיהיה יבש הזבל שנותן מתיקה לפירות: משיקשר – כשמתחיל להתייבש מתעבה ונעשה קשים, וקרוצים דבריהם להיות שוים. וזכרושלמי מפרש, משיבש המתוק, סדקין שבצקעה כשהמטר יורד מתמלאים מים ואינם מתיבשים אלא לאחר זמן, ונקראים מתוק על שם מתקו לו רגבי נחל (איוב כא):

חק לישראל – פרשת בהעלותך יום א'

(ב) עד בַּמָּה מִזְבְּלִין, עַד שְׁלֹשׁ (שְׁלֹשׁ) אֲשֶׁפֶתוֹת לְבַיִת סָאָה שֶׁל עֶשְׂרֵי עֶשְׂרֵי מִשְׁפָּלוֹת שֶׁל לְתָךְ לְתָךְ. מוֹסִיפִין עַל הַמִּשְׁפָּלוֹת, וְאִין מוֹסִיפִין עַל הָאֲשֶׁפֶתוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אָף עַל הָאֲשֶׁפֶתוֹת:

מוסיפין על האשפות – לעשות יותר משלש אשפות לבית סאה שלא יראה כמזבל את השדה: רבי שמעון אומר אף על האשפות – מוסיפין, כיון שיש צבור גדול במקום אחד לא מחזי כמזבל. ואין הלכה כר"ש:

רע"ב – (3) משפלות – קופות שמוציאין בהם זבלים, שכל משפל מחזיק לתך שהוא משאוי של חמור, והלתך חזי כור, חמש עשרה סאין: מוסיפין על המשפלות – נותן באשפה אחת משפלות כמו שהוא רואה: ואין

(ג) עוֹשֶׂה אָדָם אֶת שְׂדֵהוּ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אֲשֶׁפֶתוֹת לְבַיִת סָאָה. יֵתֵר מִכָּאָן, (מִחֻצֵיב), דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְחֻכְמִים אוֹסְרִין, עַד שְׁיַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה, אוֹ עַד שְׁיִגְבִּיחַ שְׁלֹשָׁה. עוֹשֶׂה אָדָם אֶת זָבְלוֹ אוֹצֵר. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר, עַד שְׁיַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שְׁיִגְבִּיחַ שְׁלֹשָׁה. הִיָּה לוֹ דָּבָר מוֹעֵט, מוֹסִיף עָלָיו וְהוֹלֵךְ. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר, עַד שְׁיַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה, אוֹ עַד שְׁיִגְבִּיחַ שְׁלֹשָׁה, אוֹ עַד שְׁיִתֵּן עַל הַסֶּלַע:

משלש אשפות לבית סאה, הכי נמי אסור יותר משיעור ג' אשפות במקום אחד: ר"מ אוסר – בירושלמי מוכח דביותר מכשיעור בלבד אוסר ר"מ, אבל בכשיעור השתא בשלשה מקומות מותר, במקום אחד לא כל שכן. ואין הלכה כר"מ: היה לו דבר מועט – שאין לו להוציא בפעם א' כשיעור המפורש לעיל מוציא אותו מעט ומוסיף עליו והולך: ר"א בן עזריה אוסר – שמא לא יהיה לו זבל יותר ונראה כמזבל שדהו, עד שיוציא עשר משפלות כאחת, או עד שיעמיק ג' או יגביח ג', שכיון שאותו מקום משונה משאר השדה לא מחזי כמזבל, וכן אם נתנו על הסלע שאינו ראוי לזריעה:

רע"ב – (ג) יתר מכאן – משלש ואשפות] מותר, והיינו דר' שמעון דרישא, והשתא אחת לאשמועינן דשרי ר"ש אפילו אין עשר משפלות ובלבד שלא יהיה בה פחות משלש, לאף על פי שיש מעט זבל באשפה, וסלקא דעתך אמינא דמודה ר"ש לאם מוסיף האשפות נראה כמזבל, קא משמע לן דלא מחזי כמזבל הואיל ואינו מפזרו: עד שיעמיק ג' – שיעמיק מקום האשפה, או יגביח משאר הקרקע ג' טפחים, שיהיה ניכר לכנוס הזבל במקום אחד הוא עושה ולא לזבל את השדה: עושה חם את זבלו אוצר – אותם שלש אשפות של שלשים משפלות יכול לעשות אותם אשפה אחת ולהוסיף עליהם כמו שיראה, דלא תימא כי היכי דאסור יותר

(ד) הַמְדִיר אֶת שְׂדֵהוּ, עוֹשֶׂה סֵהָר לְבַיִת סָאִים, עוֹקֵר שְׁלֹשׁ רוּחוֹת וּמַגִּיחַ אֶת הָאֲמִצְעִית. נִמְצָא, מְדִיר בֵּית אַרְבַּעַת סָאִין. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בֵּית שְׁמוֹנֵת סָאִין. הִיָּתָה כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית אַרְבַּעַת סָאִין, מְשִׁיר מִפְּנֵה מִקְצֵת, מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינִן. וּמוֹצִיא מִן הַסֵּהָר וְנוֹתֵן לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ בְּדֶרֶךְ הַמִּזְבְּלִין:

עוקר מן הסהר ג' רוחות וזוקפן לכד אחר של אמצעיית ומדייר שם כמו כן בית סאתים. ועושה אשפות בתוך שדהו ג' אשפות לבית סאה כדלמחר: נמצא מדיר בית ד' סאים – סאתים מכל זה של מחילה אמצעיית וסאתים מכל אחר, ואשמועינן מתני' דשרי לדייר בית

רע"ב – (ד) המדייר שדהו – לשון דיר של בהמות שאין לו מקום פנוי להעמיד בהמותיו אלא שם ואינו מתכוין לזבל שדהו בענין זה, ודעתו להכניס הזבל לאשפות אחר כך: סהר – כמו סחר יהקף של מחילה סביב האלון: עוקר ג' רוחות – כשנתמלאה הסהר זבל,

חק לישראל – פרשת בהעלותך יום א'

כמתכוין לזבל שדהו אם עושה את כולה סחרי: כדרך המזבלין – שלש אשפות לכל בית סאה. ואין הלכה כרזן שמעון בן גמליאל:

(ה) לֹא יִפְתַּח אָדָם מִחֻצֵב בְּתַחֲלָה לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ, עַד שִׁיְהִי בּוֹ שְׁלֹשׁ מוֹרְבֵיזוֹת, שְׁהֵם שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ עַל רוֹם שְׁלֹשׁ, שְׁעוֹרֵן עֶשְׂרִים וְשִׁבְעַ אַבְנִים:

שלש שורות של אבנים שכל שורה מהם ג' אמות אורך ושלש אמות רוחב זרום שלש אמות, שנמלאו שם תשעה אבנים שכל אבן היא אמה על אמה זרום שלש, וכן בכל שורה ושורה, הרי עשרים ושבע אבנים לשלש שורות, ובהכי ניכר שללורך אבנים לבנין הוא מוליאם ולא לתקן שדה:

(ו) גֵּדֵר שִׁישׁ בּוֹ עֶשְׂרֵי אַבְנִים שֶׁל מִשְׁאֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הָרִי אֵלָיו יִנְטְלוּ. שְׁעוֹר גֵּדֵר, עֶשְׂרֵה טְפָחִים. פְּחוֹת מִכֶּן, מִחֻצֵב, וְגוֹמְמוֹ עַד פְּחוֹת מִהָאֲרֶץ טְפַח. בְּמֵה דְבָרִים אֲמוּרִים, מִתּוֹךְ שָׁלוֹ. אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, מֵה שֶׁהוּא רוֹצֵה, יִטּוֹל. בְּמֵה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמְן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית. אֲבָל אִם הִתְחִיל בּוֹ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית, מֵה שֶׁהוּא רוֹצֵה, נוֹטֵל:

יהא ראוי לזריעה: כמה דברים אמורים – האי ללא יפתח מחצב, והאי לגוממו: מה שהוא רוצה לטול – ללא מיחזי כמתקן שדה, כיון דלאו לדידה הוא. ואפילו בשלו נמי לא מחזי כמתקן שדה אם התחיל לטול מערב שביעית:

(ז) אַבְנִים שְׁזַעְזַעְתָּן הַמְחַרְשָׁה, או שְׁהִיּוּ מִכְסוֹת וְנִתְגַּלּוּ, אִם יֵשׁ בָּהֶם שְׁתֵּים שֶׁל מִשְׁאֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הָרִי אֵלָיו יִנְטְלוּ. הַמִּסְקָל אֶת שְׂדֵהוּ, נוֹטֵל אֶת הָעֵלְיוֹנוֹת, וּמְנִיחַ אֶת הַנוֹגְעוֹת בְּאֲרֶץ. וְכֵן גֵּרְגֵר שֶׁל צְרוּרוֹת אוֹ גֵל שֶׁל אַבְנִים, נוֹטֵל אֶת הָעֵלְיוֹנוֹת, וּמְנִיחַ אֶת הַנוֹגְעוֹת בְּאֲרֶץ. אִם יֵשׁ תַּחְתִּיהֶן סִלְע אוֹ קֶשֶׁ, הָרִי אֵלָיו יִנְטְלוּ:

את התחתונות הנוגעות בארץ – לזכהאי גוונא לא מיחזי כמתקן שדה: גריגרי של כרורות וגל של אבנים – קטנות: אם יש תחתיהן סלע או קש – לא מחזי כמתקן כיון דאין המקום ראוי לזריעה:

(ח) אִין בּוֹנִין מִדְּרָגוֹת עַל פִּי הַגְּאִיּוֹת עֶרֶב שְׁבִיעִית מִשְׁפָּסְקוֹ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן לְשְׁבִיעִית. אֲבָל בּוֹנֵה הוּא בְּשְׁבִיעִית מִשְׁפָּסְקוֹ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וְלֹא יִסְמוּךְ בְּעֶפְרָה, אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא חִיֵּץ. כָּל אֶבֶן שֶׁהוּא יָכוֹל לְפָשׁוֹט אֶת יָדוֹ וְלִטְלֶהָ, הָרִי זֶה תִּנְטֵל:

שנתקבלו צעמק באותן הגומות לנראה כמתקנו להשקות בהן שדותיו בשביעית: לא

כרבעת סאין קודם שיעשה ממנה אשפות, אבל טפי, לא, שלא יאמרו לדייר שדהו מתכוין: מפני מראית העין – שלא יהא נראה

(ה) לֹא יִפְתַּח אָדָם מִחֻצֵב בְּתַחֲלָה לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ, עַד שִׁיְהִי בּוֹ שְׁלֹשׁ מוֹרְבֵיזוֹת, שְׁהֵם שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ עַל רוֹם שְׁלֹשׁ, שְׁעוֹרֵן עֶשְׂרִים וְשִׁבְעַ אַבְנִים: (ה) מִחֻצֵב – מִקוּם צְחוּךְ שֶׁהוּא שְׁחוֹרְבִין מִמֶּנּוּ אֲבָנִים לְבִנְיָן, אִם הִיּה מְכוּסָה עִפְרָה וְלֹא הִיּה נִרְאָה, אִין פּוֹתַחִין אוֹתוֹ בְּתַחֲלָה בְּצִבְעִית, שֶׁהִרְוָה אֹמֵר לְתַקֵּן שֶׁהוּא הוּא עוֹשֶׂה כְּדִי לִזְרוֹעַ צְחוּכוֹ וְלֹא לְהוֹלִיחַ הָאֲבָנִים לְבִנְיָן: עַד שִׁיְהִי בּוֹ ג' מוֹרְבֵיזוֹת – שִׁיְהִי נִגְלִים וְנִרְאִים מֵאוֹתוֹ מִחֻצֵב קוֹדֵם שְׁבִיעִית

(ו) גֵּדֵר שִׁישׁ בּוֹ עֶשְׂרֵי אַבְנִים שֶׁל מִשְׁאֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הָרִי אֵלָיו יִנְטְלוּ. שְׁעוֹר גֵּדֵר, עֶשְׂרֵה טְפָחִים. פְּחוֹת מִכֶּן, מִחֻצֵב, וְגוֹמְמוֹ עַד פְּחוֹת מִהָאֲרֶץ טְפַח. בְּמֵה דְבָרִים אֲמוּרִים, מִתּוֹךְ שָׁלוֹ. אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, מֵה שֶׁהוּא רוֹצֵה, יִטּוֹל. בְּמֵה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמְן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית. אֲבָל אִם הִתְחִיל בּוֹ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית, מֵה שֶׁהוּא רוֹצֵה, נוֹטֵל:

רע"ב – (ו) של משאוי שנים שנים – שיט בכל אחת מהן משאוי שני בני אדם: הרי אלו ינטלו – כולן ואפילו הקטנות שבהן ולא מתחזי כמפנה הגדר לעשות מקומו שדה: פחות מכאן מחצב – ואינו נוטלו כולו אלא גוממו ומניח מן הסלע בארץ טפח כדי שלא

(ז) אַבְנִים שְׁזַעְזַעְתָּן הַמְחַרְשָׁה, או שְׁהִיּוּ מִכְסוֹת וְנִתְגַּלּוּ, אִם יֵשׁ בָּהֶם שְׁתֵּים שֶׁל מִשְׁאֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הָרִי אֵלָיו יִנְטְלוּ. הַמִּסְקָל אֶת שְׂדֵהוּ, נוֹטֵל אֶת הָעֵלְיוֹנוֹת, וּמְנִיחַ אֶת הַנוֹגְעוֹת בְּאֲרֶץ. וְכֵן גֵּרְגֵר שֶׁל צְרוּרוֹת אוֹ גֵל שֶׁל אַבְנִים, נוֹטֵל אֶת הָעֵלְיוֹנוֹת, וּמְנִיחַ אֶת הַנוֹגְעוֹת בְּאֲרֶץ. אִם יֵשׁ תַּחְתִּיהֶן סִלְע אוֹ קֶשֶׁ, הָרִי אֵלָיו יִנְטְלוּ:

רע"ב – (ז) שזעזעתן המחרישה – ואפילו לא זעזעתן אלא שעתידה לזעזען הוא כאילו זעזעתן: הרי אלו ינטלו – כולן, אגב אותן שתיים: המסקל שדהו – שמסקל האבנים מן השדה, לשון סקלו מאבן (ישעיה סז): ומניח

(ח) אִין בּוֹנִין מִדְּרָגוֹת עַל פִּי הַגְּאִיּוֹת עֶרֶב שְׁבִיעִית מִשְׁפָּסְקוֹ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן לְשְׁבִיעִית. אֲבָל בּוֹנֵה הוּא בְּשְׁבִיעִית מִשְׁפָּסְקוֹ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וְלֹא יִסְמוּךְ בְּעֶפְרָה, אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא חִיֵּץ. כָּל אֶבֶן שֶׁהוּא יָכוֹל לְפָשׁוֹט אֶת יָדוֹ וְלִטְלֶהָ, הָרִי זֶה תִּנְטֵל:

רע"ב – (ח) אין בונים מדרגות – מעלות על פני הגאיות שלא יחליקו בזרידתן לקחת המים

חק לישראל – פרשת בהעלותך יום א'

עפר וטיטו: כל אבן – שצדקהו, אפילו קטנה
אם כשהוא בונה הגדר או הבנין יכול לפשוט
ידו וליטלה ולצנות זה: הרי זו חטא –
שהגדר מוכחת עליו לצנות גדרו הוא נוטלה
ולא לתקן השדה לזריעה:

(ט) אבני כתר, באות מכל מקום. והקבלן, מביא מכל מקום. ואלו הם אבני
כתר, כל שאינה יכולה להנטל באחת יד, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר,
אבני כתר בשמן, כל שהן נטלות שתים שלש על הכתר:

שאינו נטלה זו חסובה כשלו. ויש מפרשים,
והקבלן שדרכו לצנות בנינים בקבלת שאין
כוונתו אלא לקבץ אבנים מציא ומכל מקום
ואפילו משדה שלו: ר' יוסי אומר כו' –
והלכה כר' יוסי:

(י) הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים מתר להעמיק עד הסלע. מה יעשה
בעפר צוברו ברשות הרבים ומתקנו, דברי רבי יהושע. רבי עקיבא אומר,
בדרך שאין מקלקליו ברשות הרבים, כך לא יתקנו. מה יעשה בעפר, צוברו
בתוך שדהו בדרך המזבלין. וכן החופר בור ושיח ומערה:

על פי שדעתו לסלקו מיד, כך לא יתקן לצבור
אבנים או עפר המפוזרים ברשות הרבים
ולקום אותם בצדי רשות הרבים לפי שעה,
אלא יסלקם מיד לגמרי מכל רשות הרבים
ויוליחם לים או לנהר: מה יעשה בעפר –
אליבד דרבי עקיבא: אצורו בתוך שדהו כדרך
המזבלים – שלש אשפות לבית סאה: וכן
החופר בור שיח ומערה – צפא ימות
השנה, פליגי בה רבי יהושע ורבי עקיבא,
לרבי יהושע אצורו ברשות הרבים ובלבד
שיסלקנו אחר כך ויתקן רשות הרבים כמו
שהיה, ולר' עקיבא אף על פי שדעתו לתקן
אסור, אלא אצורו ברשותו. והלכה כר'
עקיבא:

יסמוך בעפר – אם בא להיות סוכר מקום
ליצאת המים באבנים, לא יתן עפר וטיטו בין
האבנים משום למחזי טפי שהוא מתכוין
להשקות מהן שדותיו: אבל עושה הוא חייז –
אבנים סדורות זו על גב זו כעין גדר בלא

רע"ב – (ט) צאות מכל מקום – אפילו
מתוך שלו למידע ידיע לצבין קבעי להו ולא
לתקן את השדה: והקבלן – שקיבל שדה
באריסות מציא מכל מקום ואפילו מאותה
שדה שהוא אריס זה, אפילו אבנים קטנות

רע"ב – (י) להעמיק עד הסלע – ולא
חיישין דלמא ממלך זרע ליה שאין דרך בני
אדם לזרוע סמוך לרשות הרבים אבל צינו
לבין חזירו חיישין דלמא ממלך זרע ליה
ואסור: אצורו ברשות הרבים – ואחר כך
נטלו משם ומתקן את רשות הרבים כמו
שהיה: כשם שאין מקלקלים רשות הרבים כך
לא יתקן – כלומר לא מצעיא לצבור עפרו
לרשות הרבים שהוא אסור אף על פי שסיירנו
אחר כך שהרי מקלקל הוא לשעה, אלא
אפילו לתקן אסור; כגון אם היו אבנים או
עפר מפוזרים ברשות הרבים לא יצברם
במקום אחד, אלא יסלקם לגמרי מרשות
הרבים, והיינו דקאמר כשם שאין מקלקליו
רשות הרבים לצבור עפרו לרשות הרבים אף

גמרא – ברכות דף לד' ע"א

אמר רב הונא טעה בשלש ראשונות חוזר לראש באמצעיות חוזר לאתה
חונן באחרונות חוזר לעבודה ורב אסי אמר אמצעיות אין להן סדר מתיב
רב ששת מהיכן הוא חוזר מתחלת הברכה שטעה זה תיובתא דרב הונא
אמר לך רב הונא אמצעיות כלהו חדא ברכתא נינהו אמר רב יהודה

חק לישראל – פרשת בהעלותך יום א'

לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות אלא באמצעיות דאמר רבי חנינא ראשונות דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו תנו רבנן מעשה בתלמיד אחד שירד לפני התיבה בפני רבי אליעזר והיה מאריך יותר מדאי אמרו לו תלמידיו רבינו כמה ארכן הוא זה אמר להם כלום מאריך יותר ממשנה רבינו דכתיב ביה את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה וגוי' שוב מעשה בתלמיד אחד שירד לפני התיבה בפני רבי אליעזר והיה מקצר יותר מדאי אמרו לו תלמידיו כמה קצרן הוא זה אמר להם כלום מקצר יותר ממשנה רבינו דכתיב אל נא רפא נא לה אמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל המבקש רחמים על חבירו אין צריך להזכיר שמו שנאמר אל נא רפא נא לה ולא קמדכר שמה דמרים:

רש"י על הגמרא

סדרה לריך לחזור ולחומרה: חלף ברכתא	אין להן סדר – ואס לוג זכרה אחת ואחר
נינהו – ודקתני מתניתין מתחלת הזכרה	כך נזכר זה חומרה, אף שלא במקומה:
שטעה זה היינו אתה חונן: ונפטר – נוטל	מתחלת הזכרה שטעה זה – וממילא
רשות: אינו לריך להזכיר שמו – של חולה:	משמע דגומר ממנה והלאה, אלמא על

זוהר – בהעלותך דף קמח' ע"ב

רבי אבא פתח, (תהלים פט) אֲשֶׁר־יִהְיֶה הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יִי בְּאוֹר פְּנֵיהֶם יִחַלְכוּ. האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, זכאין אינון ישראל, דקודשא בריך הוא יתב לון אורייתא קדישא, (דף קמ"ט ע"א) ואוליף לון ארחוי, לאתדפקא ביה, ולמיטר פקודי דאורייתא, למזכי בהו לעלמא דאתי. וקריב להו בשעתא דנפקו ממצרים, דהא פדיון אפיק לון מרשותא אחרא, וסליק לון לאתאחדא בשמיה, וכדון אקרון בני ישראל, בני חורין מכלא. דלא יתבו תחות רשותא אחרא, וסליק לון לאחדא בשמיה, דסליק על כלא, דשליט על עלאין ותתאין:

ומגו דחימותא דלהון, קרא לון (שמות ד) בני בכורי ישראל, פגוונא (דקדושה) עלאא (ועל דא). קטל (ס"א וקטל) כל בכור דלעילא ותתא, ושדא קטירין ואסירין דעלאין ותתאין, בגין לאפקא לון, ועביד לון בני חורין מכלא. ועל דא לא בעא קודשא בריך הוא, לא מלאא, ולא שרה, אלא איהו. ועוד, דהא איהו ידע לאבחנא ולמנדע כלא, ולמשרי אסירין, ולאו אינון ברשותא דשליחא אחרא אלא בידיה:

חק לישראל – פרשת בהעלותך יום א'

תָּא חֲזִי, בְּהָהוּא לַיְלִיא דְּבַעַא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְקַטְלָא כָּל אֵינּוֹן בְּכוּרֵי
בְּמָה דְּאֶתְמַר, בְּשַׁעְתָּא דְּרַמְשׁ לַיְלִיא, אָתּוּ מְזַמְרִין לְזַמְרָא קַמִּיה, אָמַר לוֹן,
לְאו עֵידֵן הוּא דְּהָא שִׁירְתָּא אַחְרָא, מְזַמְרִין בְּנֵי בְּאָרְעָא:

בְּשַׁעְתָּא דְּאֶתְפְּלִיג לַיְלִיא, אַתְעַר רוּחַ צְפוֹן, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּדִין עֶבֶד
נוֹקְמִין, וַיִּשְׁרָאֵל עֶבְדֵּי שִׁירְתָּא בְּקוֹל דָּם, (ס"א וישראל מזמרין ואמרין הלילא בקול דם)
וְכִדִּין עֶבֶד לוֹן בְּנֵי חוּרִין מִכְּלָא, וּמְלָאכִין עֲלָאֵי, וְכָל מְשַׁדְּיִין פְּלָהוּ, הוּוּ
צִיִּיתִין לְהוֹן לְקַלִּיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. בְּתַר דְּאֶתְגַּזְרוּ, דְּשִׁימוּ לְבַתִּיהוֹן, מִהָהוּא
דְּמָא, וּמְדַמָּא דְּפַסְחָא, בְּתַלְתָּ דְּשִׁימִין. (שמות יב) עַל הַמְשָׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי
הַמְּזוּזוֹת:

מָאֵי טַעְמָא. הָא אוֹקְמוּהָ בְּגִין דְּאִיהוּ דְּשִׁימָא קְדִישָׁא, וּמְחַבְּלָא פֶד אִיהוּ
נְפִיק, וְחָמֵי הָהוּא דְּמָא דְּהָהוּ דְּשִׁים עַל הָהוּא פְּתַחָא, חָיִיס עַלִּיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל,
הָדָא הוּא דְּכְתִיב וּפְסַח יִי עַל הַפֶּתַח וְגו':

הלכה – הרמב"ם הלכות תפילה פרק ז'

(יז) סדר תפלות כך הוא בשחר משכים אדם ומברך ברכות אלו וקורא הזמירות ומברך
לפניהם ולאחריהם וקורא אחר כך שמע ומברך לפניה ולאחריה ומדלג קדושה מן
הברכה ראשונה שלפניה שאין היחיד אומר קדושה וכשהוא חותם גאל ישראל מיד
יעמוד כדי שיסמוך גאולה לתפלה ומתפלל מעומד כמו שאמרנו וכשישלים ישב ויפול
על פניו ומתחנן ומגביה ראשו ומתחנן מעט והוא יושב בדברי תחנונים ואחר כך יקרא
תהלה לדוד (מיושב) ויתחנן כפי כחו ויפטר למעשיו:

(יח) ובתפלת המנחה מתחיל לקרוא תהלה לדוד מיושב ואחר כך עומד ומתפלל תפלת
המנחה וכשמשלים נופל על פניו ומתחנן ומגביה ראשו ויתחנן כפי כחו ויפטר למעשיו
ובתפלת הערב קורא ק"ש ומברך לפניה ולאחריה וסומך גאולה לתפלה ומתפלל
מעומד וכשישלים ישב מעט ויפטר והמתחנן אחר תפלת ערבית הרי זה משוכח ואע"פ
שמברך השכיבנו אחר גאל ישראל אינה הפסק בין גאולה לתפלה והרי שתיהן כברכה
אחת ארוכה:

לע"נ

זאב וזיים בן שרה, משה דוד בן סולטנה סוזן מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סולטנה סוזן מלכה
בת שמואל, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.